

مباحث سياسي بجار الانوار

حکومت و رهبري

المؤلف

جبار عطية منصوري

۲۰۲۱

سرشناسه	:	عطيه منصورى، جبار، ۱۹۶۸-م.
عنوان و نام پديدآور	:	مباحث سياسى بحار الانوار حكومت و رهبرى / المؤلف جبار عطيه المنصورى.
مشخصات نشر	:	قم: مهر اميرالمؤمنين (ع)، ۲۰۲۱ م. - ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهرى	:	۱۱۵ ص.
شابك	:	۵۰۰۰۰ ريال: ۳۹۸-۱۵۹-۹۶۴-۹۷۸
وضعيت فهرست نویسى	:	فيا
يادداشت	:	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	:	مجلسى محمد باقر بن محمد تقى، ۱۰۴۷-۱۱۱۱ق. بحار الانوار - نقد و تفسير
موضوع	:	اسلام و دولت
موضوع	:	رهبرى - جنبه هاى مذهبي - اسلام
رده بندى کنگره	:	BP۱۳۵
رده بندى ديوى	:	۲۹۷/۲۱۲
شماره کاتالانسی ملی	:	۷۶۰۴۳۵۶
وضعيت رکورد	:	فيا

تاريخ درخواست	۱۴۰۰/۰۱/۳۱
تاريخ باسجکوبى	۱۴۰۰/۰۱/۳۱
كد پيگيرى	۱۴۰۰/۰۱/۳۱

www.ketab.ir

شناسنامه کتاب

مؤلف: ..... جبار عطيه منصورى
عنوان: ..... مباحث سياسى بحار الانوار حكومت و رهبرى
ناشر: ..... انتشارات مهر اميرالمؤمنين (ع)
چاپخانه: ..... احسان
نوبت چاپ: ..... اول / ۱۳۹۸
تیراژ: ۱۰۰۰
شابك: ۹۷۸-۹۶۴-۱۵۹-۳۹۸-۰
قيمت: ..... ۸۰۰۰۰ تومان

مباحث سياسى بحار الانوار

مرکز پخش: قم، خیابان لوم، ساختمان ناشرانف طبقه همکف، پلاک ۲۹
مهر امیرالمؤمنین (ع) همراه: ۹۰۲۳۳۷۵۸۵

الفهرس

- پیش گفتار ۷
۱. طرح موضوع؛ ۷
- ۲ - جایگاه علمی بحار الانوار و مؤلف آن؛ ۸

بخش اول: کلیات و مفاهیم؛

- فصل اول: مفاهیم اساسی حکومت و رهبری؛ ۱۳
- فصل دوم: دین و سیاست؛ ۱۶
- فصل سوم: عقل و سیاست؛ ۲۰
- فصل چهارم: نقش عامل فراطبیعی در پدیده های سیاسی - اجتماعی ۲۲

بخش دوم: حکومت و رهبری؛

- فصل پنجم: کلیاتی درباره حکومت و رهبری؛ ۲۹
- فصل ششم: انواع حکومت؛ ۴۱
۱. حکومت عدل؛ ۴۲
۲. حکومت جور؛ ۵۰
- الف: مفاهیم؛ ۵۰
- ب: علل و عوامل پیدایش حکومت جور؛ ۵۲

ج: حکومت جور در روایات؛ ویژگی ها از منظر احادیث:	۵۸
د: آثار وضعی حکومت جور؛	۶۲
فصل هفتم: شرایط و صفات حاکم اسلامی؛	۷۳
۱. اوصاف کمال؛	۷۳
۲- صفات سلبی یا اوصاف نقص؛	۸۷
فصل هشتم: شیوه گزینش حاکم؛	۹۷
۱- بیعت؛	۹۸
فصل نهم: آسیب شناسی حکومت؛	۱۰۳
الف: تفرقه و گسست اجتماعی؛	۱۰۴
ب: ظلم؛	۱۱۰
ج: حق گریزی و باطل گویی کارگزاران؛	۱۱۱
د: تلقی منفی حاکم از حکم رانی؛	۱۱۲
هـ: کناره گیری حاکم از مردم؛	۱۱۳
و: نافرمانی مدنی شهروندان؛	۱۱۴
ح: تعطیل حدود؛	۱۱۵

پیش گفتار

۱. طرح موضوع؛

بهترین راه و روش منطقی در پاسخ به این پرسش که آیا دین اسلام شامل مباحث سیاسی است مراجعه مستقیم به نصوص و تعالیم آن می باشد. استخراج و گزینش احادیث سیاسی و روشن ساختن میزان اعتبار و تأمل در محتوا و مفهوم آنها، از اساسی ترین محورهای حدیث پژوهشی در حوزه سیاست و مباحث سیاسی است. نتیجه نفی سکولاریزم و نظریه جدایی دین از سیاست، و وجود گرایش به نگرش های دینی به سیاست در جامعه سیاسی امروز، ضرورت پرداختن به نصوص دینی و یافتن اصول، مبانی و راه کار های مطلوب سیاسی و

شیوه اداره جامعه بر مبنای دین را امری اجتناب ناپذیر می سازد.

۲- جایگاه علمی بحار الانوار و مؤلف آن؛

یکی از مهم ترین جوامع روایی شیعی "بحار الانوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار (ع)" تألیف علامه محمدباقر مجلسی است. مجموعه ای است از قریب چهارصد کتاب و رساله که در حقیقت یک کتاب خانه کوچکی است که با یک اسم نام برده می شود. اندیشور فرزانه حضرت آیه الله خامنه ای نیز درباره جایگاه و ارزش کتاب بحار الانوار می فرماید: بحار الانوار فقط یکی از منابع حدیثی ماست البته یکی از بهترین هایش هم هست... بنده همیشه از بحار الانوار تجلیل کرده ام. به اعتقاد من، این کتاب جزء کتاب های برجسته تمام تاریخ شیعه است و علامه مجلسی یکی از مبتکرین علمای بزرگ ماست. بنده یک وقتی گفتم: اول کسی که تفصیل آیات نوشته اوست اول کسی که تفصیل نهج البلاغه نوشته اوست اول کسی که تفصیل روایات نوشته و تبویب و فصل بندی کرده اوست. شما به هر بابی نگاه می کنید آیات مربوط، آن جاست. هیچ کس

قبل از او این کار را نکرده اینها خیلی مهم است اینها ابتکارات علامه مجلسی است. شخص خیلی بزرگ است. بیان های او در ذیل روایات - چه در بحار الانوار، چه در مرآت العقول و چه در ملاذ الأخیار - بسیار قوی، عمیق و دقیق است. ایشان شخصیت بسیار بزرگ و ملایی است^۱.

در مقام ارزیابی بحار الانوار باید بر این نکات توجه داشت:

الف: در اعتبارسنجی و ارزیابی روایات، از این نکته مهم نباید غفلت نمود که معیار ارزیابی و اعتبار متون حدیثی و سنجش ارزش و سندیت آنها منحصر به بررسی صحت و سقم اسناد نیست، زیرا در اعتبارسنجی احادیث راه های دیگری هم وجود دارد که بدانها تمسک می شود

ب: مرحوم مجلسی محدثی خبیر و آگاه بود و براساس مبانی و معیارهای رجالی، احادیث صحیح را از سقیم و موثق را از

---

۱. مجله علوم حدیث، ش ۳۲، تابستان ۱۳۸۳، ص حدیث، مورخ ۱۳۸۳/۶/۸

غیرموثق بازشناخته و با مرزبندی علمی قائل به تقسیم بندی احادیث به « صحیح و موثق » و « ضعیف و مجهول » بوده است.

ج: مرحوم مجلسی نسبت به اسناد روایات و مأخذ آنها توجه و تأکید بسیاری داشت

د: قضاوت کلی و مطلق در مورد روایات بحار الانوار و نتیجه گیری نهایی از آن، به این شیوه که همه روایات این اثر معتبر و یا غیر معتبر است، خبط و خطا و خود اشتباه کلی دیگر می باشد. در مورد نوشته حاضر که به شیوه توصیفی سامان یافته است، توجه به نکات ذیل ضروری است

۱- این اثر به عنوان مرجع روایی برای محققان و پژوهشگران دانش سیاسی در مستندسازی مباحث سیاسی به متون و نصوص دینی می باشد، لذا سعی شده که احادیث و مباحث سیاسی موجود در موسوعه بحار الانوار استقصا گردد؛

۲ - در این نوشتار حتی المقدور تلاش بر این بوده که احادیث به صورت خام و فاقد وجه دلالت بر موضوع مورد بحث ارائه نگردد؛